

Rapport 2011:71

Yngsjö 219:351

Arkeologisk förundersökning 2011

Christer Carlsson

sydsvensk
arkeologi

Rapport 2011:71

Yngsjö 219:351

Arkeologisk förundersökning 2011

Christer Carlsson

Fornlämningsnr: 165-168
Yngsjö 219:351
Åhus socken
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2011 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2011:71

Omslag: Yngsjö 219:351, område 1 i solnedgången

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle.

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund	5
Läge, topografi & fornlämningsituation	5
Syfte	8
Metod och genomförande	8
Undersökningsresultat	9
Fynd	17
Naturvetenskapliga analyser	18
Slutsatser och antikvarisk syntes	19
Framtida rekommendationer	20
Referenser	24
Administrativa uppgifter	25
Bilaga 1. Anläggningslista	26
Bilaga 2. Fyndlista	27

Fig.1. Yngsjö i Kristianstad kommun, Skåne.

Fig. 2. Undersökningsområdet vid Yngsjö.

Sammanfattning

Sydsvensk Arkeologi AB har utfört en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Yngsjö 219:351 i Kristianstad kommun, Skåne län. Undersökningen föranleddes av planerad husbyggnation och genomfördes på så sätt att ett flertal sökschakt togs upp inom området med hjälp av grävmaskin. Förundersökningen visade att det, under upp till 1,5 m tjocka lager av flygsand, förekommer omfattande kulturlager, fynd och arkeologiska lämningar från perioden neolitikum- förromersk järnålder.

Inledning

Sydsvensk Arkeologi AB utförde under perioden 19-30 september 2011 en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Yngsjö 219:351 i Kristianstad kommun, Skåne län. Exploatören Kristianstad kommun planerar att uppföra en rad nya bostadshus med tillhörande vägnät inom delar av ovan nämnda fastighet (Fig. 1-4).

Bakgrund

Kristianstad kommun har ansökt om en arkeologisk förundersökning inom fastigheten Yngsjö 219:351. Inom fastigheten planeras villabebyggelse och vägar inom fyra separata delområden. Det totala exploateringsområdet omfattar en yta av ca 26 000 m². Inom undersökningsområdet fanns det tidigare inga registrerade fornlämningar, men vid den arkeologiska utredning som genomfördes av Sydsvensk Arkeologi AB i november 2010 påträffades en rad nya lämningar (Edring 2010). Dessutom förekommer det ett antal registrerade boplatser såväl väster som sydväst om området. Av denna anledning lämnade exploatören in en ansökan om tillstånd till ingrepp i området till Länsstyrelsen i Skåne län. Beslut i ärendet fattades i maj 2011 (Lst. dnr. 431-16110-10).

Läge, topografi & fornlämningsituation

Utredningsområdet ligger ca 5 kilometer söder om Åhus i ett sandskogsområde, strax nordost om Yngsjö by (Fig. 1-4). Området täcks i dag helt av tallskog. I kustområdet söder om Åhus har det sedan lång tid tillbaka förekommit sandflykt, vilket är en av orsakerna till att det har planterats träd i området sedan 1700-talet (Malmberg 1996 s. 223). Topografiskt ligger området på ca 4- 6 meters nivå (RH70). Jordarten består främst av sand, som inom vissa delar av kustområdet överlagras tjocka torvlager.

Fig. 3. Utdrag ur fastighetskartan med registrerade fornlämningar i rött. De fyra områden som är planerade för bebyggelse och vägar är markerade med blått i centrum av kartan.

Fig. 4. Karta som visar de fyra delområden som planeras för bebyggelse och vägar.

Exploateringsområdet är ca 26 000 m² stort och av denna yta undersöktes totalt ca 729 m² inom ramen för den arkeologiska förundersökningen. Inom undersökningsområdet finns endast de vid utredningen påträffade fornlämningarna registrerade. Dessutom förekommer det ett antal boplatser såväl väster som sydväst om området (Fig. 3). I väster ligger fornlämningen Åhus 94:1, som är en stenåldersboplatz. Delar av boplatzen undersöktes år 1992 av Länsmuseum Kristianstad inför husbyggnation (Carlie 1993). Vid det tillfället påträffades omfattande lämningar från Erteböllekultur, bl.a. i form av ett mycket väl bevarat benmaterial. Dessutom framkom ett fossilt matjordslager/kulturlager, med bland annat flinta och keramik, daterat till neolitikum och bronsålder.

Regionmuseum utförde i juni år 2008 även en arkeologisk förundersökning inom de södra delarna av fornlämningen Åhus 94:1 (Wilhelmson 2008). Inom stora delar av ytan påträffades ett rikligt fyndförande lager med en trolig datering till mesolitikum. Därtill påträffades inom två andra delar av området kulturlager som preliminärt kunde dateras till neolitikum/bronsålder. Inom det ena kulturlagerområdet påträffades även ett antal välbevarade arkeologiska anläggningar.

I närområdet finns även andra registrerade fornlämningar. En av dessa är den historiskt kända byn Yngsjö bytomt (Åhus 114:1). Byn finns skriftligt belagd år 1135, men lösfynd av t.ex. en holkya från yngre bronsålder indikerar att det också finns äldre lämningar i området.

De yngre fynden till trots så är det de mesolitiska och neolitiska fynden som dominerar längs kustremsan Åhus-Maglehem. På goda grunder kan vi anta att det finns ett mycket stort antal överlagrade stenåldersboplatser i det mosaikartade våtmarkslandskap som växt igen med mossor, vattenavsatta sediment, översandats av marina sediment, flygsand och dränerats under de senaste århundradenas jordbruksaktiviteter. Nära det nu aktuella området har det t.ex. påträffats en trindyxa (Åhus 150).

Det aktuella området ligger topografiskt sett mellan ca 4- 6 meter över dagens havsyta, vilket även kännetecknar flera av de boplatser som finns registrerade längs denna kuststräcka. En intressant boplatz som nyligen delundersökts ligger vid Furuboda. Här påträffades en överlagrad mesolitisk boplatz från Kongemosekultur. Denna boplatz, liksom den som undersökts inom fornlämning Åhus 94:1, uppvisar topografiska likheter. Båda ligger strax under 5-metersnivån, i kanten till topografiskt högre belägna områden. Dessa mesolitiska boplatser har för några år sedan presenterats i en artikel i Fornvännen (Edring 2008).

I övrigt är kunskapsläget kring de mesolitiska fornlämningarna i trakten mycket begränsat, eftersom endast dessa två mindre arkeologiska undersökningar har utförts inom denna del av Kristianstadsslätten.

Även fynd av gropkeramiska ledartefakter har påträffats längs kuststräckan (Edring 2005). I området löpte under neolitikum en större havsvik in över Kristianstadsslätten. Fynd av mellanneolitiska artefakter, där havsviken mynnar ut i öppet hav, antyder att dessa aktiviteter har ägt rum på mindre öar eller sandbankar.

Syfte

Enligt Länsstyrelsens förfrågningsunderlag skulle syftet med förundersökningen vara att fördjupa kunskapen om fornlämningarna och klargöra deras innehåll, datering och vetenskapliga potential. Anläggningarna och lagren skulle även avgränsas och en preliminär uppskattning skulle göras av lämningarnas bevarandestatus. Resultaten från den förundersökning som presenteras i denna rapport syftar till att användas som underlag för länsstyrelsens fortsatta handläggning av ärendet.

Metod och genomförande

Den arkeologiska förundersökningen utfördes i form av sökschaktsgrävning. Schakten grävdes med grävmaskin med en skopbredd av 1,8 meter. Vid öppnandet av schakten avlägsnades matjorden ned till alven eller ned till den nivå där anläggningar, kulturlager eller fynd framkom. På flera platser grävdes djupschakt för att undersöka förekomst av överlagrade lämningar. Dessa djupschakt grävdes samtliga ned till ett djup av ca 2 meter.

Schaktens placering gjordes i syfte att täcka in hela det område som var planerat för bebyggelse och nya vägar. Innan den arkeologiska förundersökningen genomfördes påtalade Sydsvensk Arkeologi AB att exploatören Kristianstad kommun skulle tillse att de delområden som skulle undersökas var röjda från skog och sly, så att sökschakten kunde öppnas upp i enlighet med undersökningsplanen. Träd fälldes även i de korridorer där de nya vägarna skulle gå. Dessa korridorer användes vid undersökningen för att föra in och ut grävmaskinen från de olika delområdena.

Efter avslutade schaktningsarbeten handrensades samtliga schakt med hjälp av fyllhammare, spadar, grävskedar och sopskyfflar. Samtliga schakt, anläggningar och lager mättes sedan in med totalstation och registrerades i Intrasis. Ett urval av de påträffade anläggningarna undersöktes till 50 % och en rad pro-

ver och fynd insamlades från de olika fyllningarna. Slutligen handgrävdes ett antal provrutor på strategiska platser i syfte att undersöka de påträffade kulturlagrens tjocklek och förekomsten av eventuella överlagrade anläggningar. All fyllning från dessa provrutor handsållades och det påträffade fyndmaterialet insamlades rutvis. Slutligen fotograferades samtliga områden, anläggningar och lager och ett flertal handritade profiler upprättades. Efter avslutat arbete återfylldes samtliga schakt.

Undersökningsresultat

Förundersökningen var uppdelad på fyra delområden och placeringen av de åtta förundersökningsschakten gjordes dels utifrån resultaten av utredningen och dels med syfte av avgränsa och datera de befintliga lämningarna (Fig. 5 och Bilaga 1). Resultaten från förundersökningen presenteras nedan områdesvis.

Område 1

Inom område 1 grävdes totalt 3 stycken schakt. Av dessa var schakt 1148 beläget längst mot norr, schakt 1040 beläget i den centrala delen av området och schakt 2000012 beläget längst åt söder (Fig. 5 och 7).

Schakt 1148

I schakt 1148 påträffades endast en anläggning, den ca 1 m långa och 1 m breda härden 2000015. Härden var ca 0,27 m djup och hade en fyllning av kol, sot, aska och skörbränd sten. Fyllningen innehöll 3 bitar hårt bränd keramik (Fynd nr. 24) som möjligen kan vara från äldre järnålder (Fig. 6). I den västra delen av schaktet bredde det tunna lagret 2000010 ut sig. Detta lager kan vara utkanten av ett lager som i själva verket befinner sig längre söder och/eller väster ut. Lagret innehöll keramik (Fynd nr. 23) och flinta, varav ett avslag kan ha använts som eldslagningsflinta (Fynd nr. 18). I syfte att söka efter eventuella djupare liggande lämningar djupschaktades den östra delen av schakt 1148 ned till ett djup av ca 2 m, men inga nya arkeologiska nivåer påträffades.

Schakt 1040

I schakt 1040 täckte det omfattande kulturlagret 2000011 större delen av botten. Detta kulturlager var ca 0,2 m tjockt och innehöll rikligt med kol och sot samt enstaka skörbränd sten. Lagret hade även inslag av nedbrutet organiskt material och kan därför ha utgjort en förhistorisk boplatsyta.

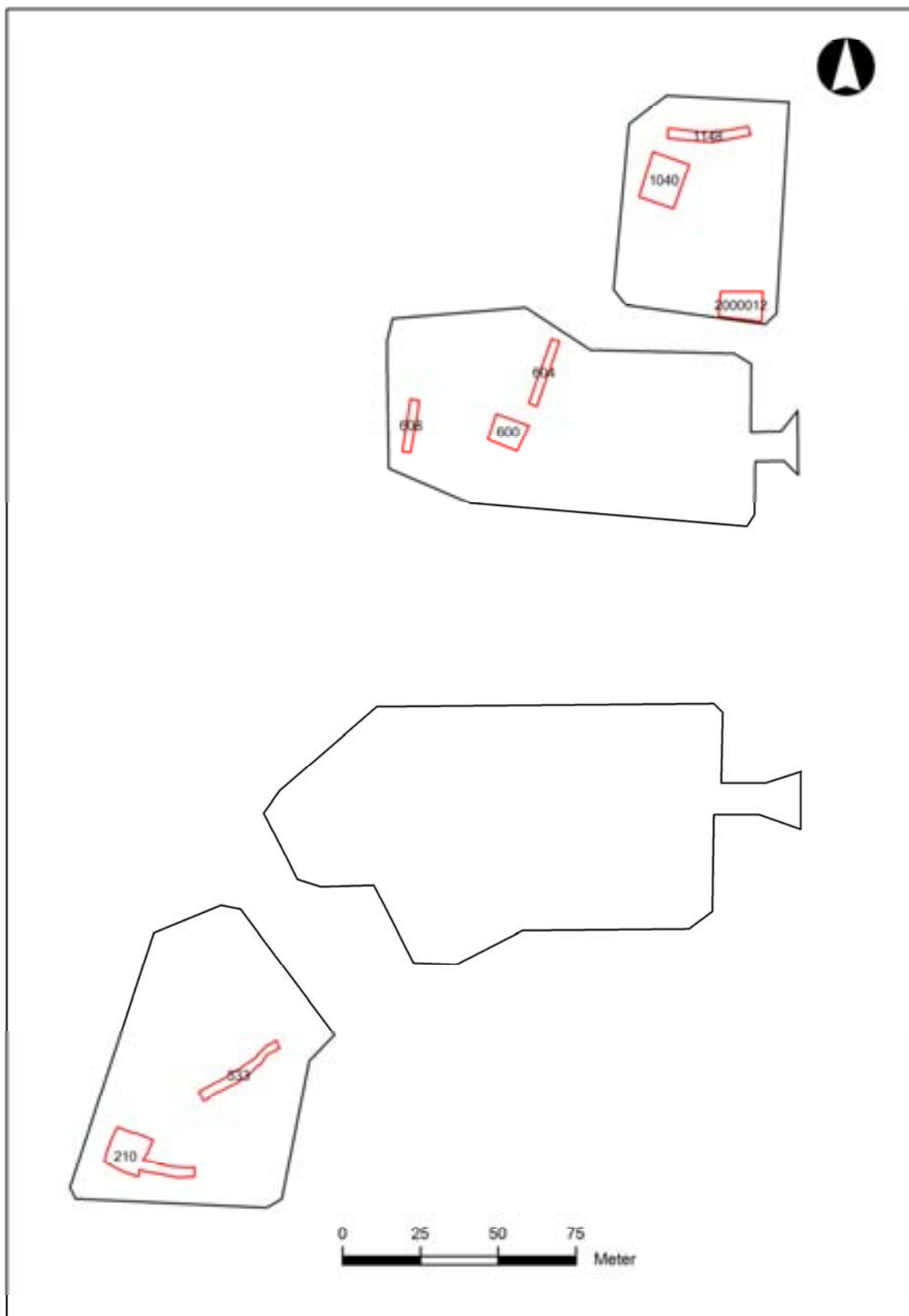

Fig. 5. De åtta förundersökningsschaktens placering inom de fyra delområdena. Område 1 är beläget längst i norr och område 4 i söder.

Fig. 6. Härden 2000015 i schakt 1148 efter utgrävning. Härden innehöll hårt bränd keramik och påträffades inom område 1, där fynd från såväl neolitikum som bronsålder och äldre järnålder har påträffats. Område 1 tycks därför ha en lång kontinuitet som bo

Detta intryck stärks av att det i den centralt placerade provrutan R1088 påträffades keramik från bronsålder och äldre järnålder då fyllningen sällades (Fynd nr. 21). Likartad keramik (Fynd nr. 25), samt flinta (Fynd nr. 16), påträffades på toppen av lagret 2000011 då detta handrensades inför fotograferingen. Ett avslag kommer från en slipad flintyxa (Fynd nr. 17). Bland de fynd som insamlades från lagret 2000011 kan även nämnas en flintpilspets med urnupen bas, vilken kan dateras till senneolitikum eller tidig bronsålder (Fynd nr. 20). I botten av provrutan R1088 syntes även ett antal överlagrade stolphål samt två möjliga gropar. Detta tyder på att det på den plats där schakt 1040 var beläget finns ett stort antal lämningar under kulturlagret 2000011.

Schakt 2000012

I schaktet 2000012 påträffades det ca 0,01- 0,02 m tjocka kulturlagret 2000013 i schaktets södra del. Detta lager har inte kunnat dateras närmare, men lagret visade sig innehålla enstaka flinta (Fynd nr. 19) och en fragmentarisk keramikbit av okänd ålder (Fynd nr. 22). I den norra delen av schaktet togs provrutan R2000017 upp och grävdes ned till ett djup av ca 1 m, men inga djupare liggande anläggningar eller lager påträffades.

Område 2

Inom område 2 grävdes totalt 3 stycken schakt. Av dessa var schaktet 604 beläget längst mot norr, schaktet 600 beläget i den centrala delen av området och schaktet 608 beläget längst åt väster (Fig. 5 och 7).

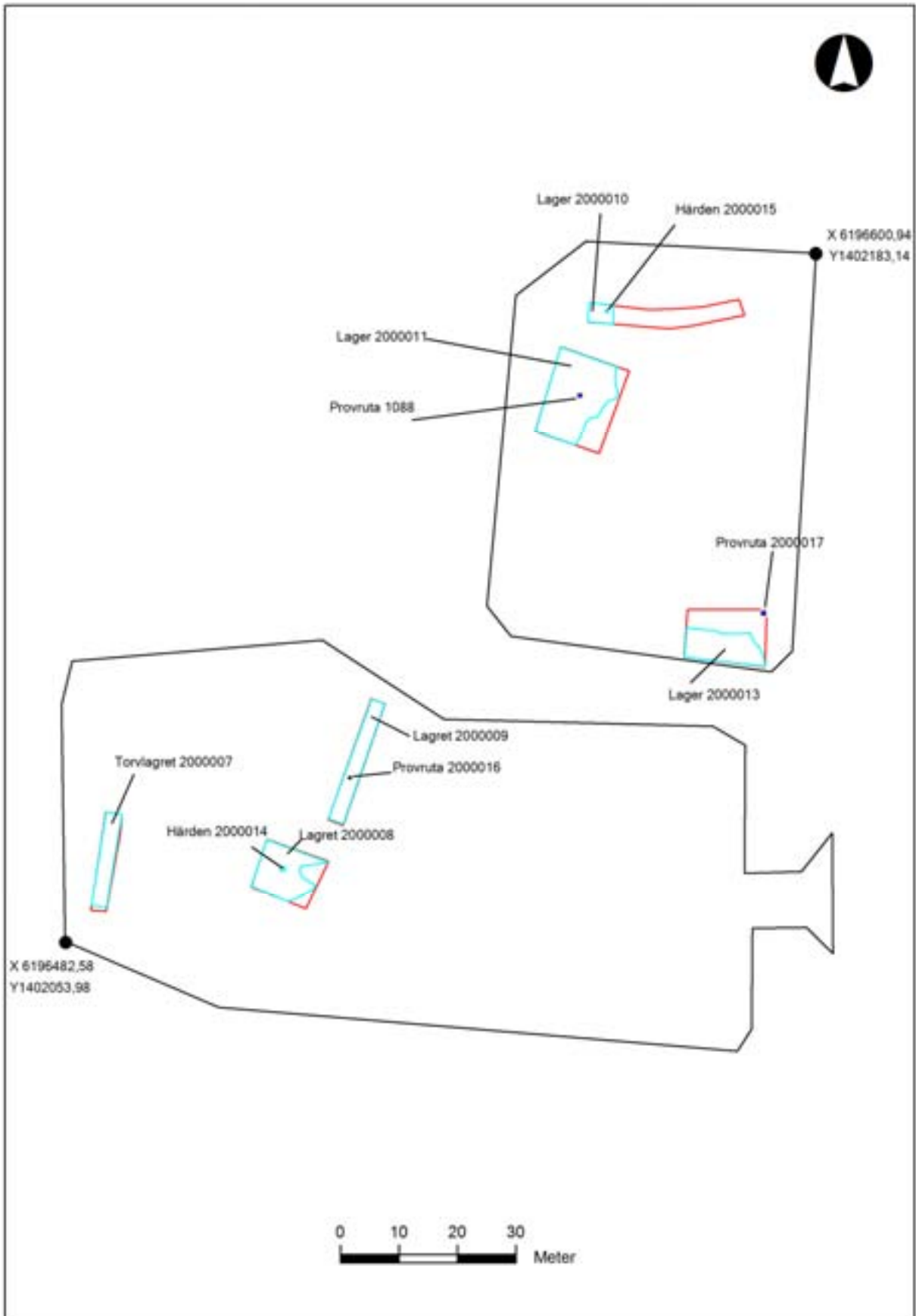

Fig. 7. Område 1 och 2 med påträffade lämningar, lager och provrutor

Schakt 604

I schaktet 604 påträffades endast det ca 0,1 m tjocka kulturlagret 2000009, vilket innehöll måttligt med kol, sot och skörbränd sten och sträckte sig över så gott som hela schaktets yta. På toppen av lagret påträffades flintavslag, varav ett är från en möjlig lövkniv (Fynd nr. 10) samt keramik av en förhållandevis grov typ (Fynd nr. 14). Här grävdes även provrutan R2000016, vars hela fyllning sållades utan att några nya fynd påträffades. Inga överlagrade anläggningar syntes heller i botten av provrutan

Schakt 600

I schaktet 600 förekom det ca 0,1 m tjocka kulturlagret 2000008, vilket hade ett kraftigt inslag av sot, kol och nedbrutet organiskt material. I schaktets centrala delar påträffades även härden 2000014, vilken var ca 1 x 1 m stor och ca 0,2 m djup. Härden innehöll rikligt med kol, sot och skörbränd sten. Spridd över ytan på lagret 2000008 påträffades vid handrensningen även keramik, flintavslag och en bit eldslagningsflinta (Fynd nr. 11, 12, 13 och 15). Keramiken är sannolikt från bronsålder och äldre järnålder.

Schakt 608

I schaktet 608 påträffades inga arkeologiska anläggningar över huvud taget, trots att schaktet grävdes ned till ett djup av ca 2 m. Anledningen till att detta schakt gjordes förhållandevis djupt var att utredningen hade visat att det på denna plats skulle kunna finnas överlagrade neolitiska, eller till och med mesolitiska, lämningar. Mot botten av schaktet påträffades ett torvlager, lagret 2000007, vilket bitvis genomgrävdes utan att vare sig några fynd eller arkeologiska anläggningar påträffades (Fig. 8). Ett kolprov från torvlagret daterades till 720-390 f. Kr. (2 sigma), en datering till sen bronsålder/förromersk järnålder som visar att torvlagret tycks ha skapats vid denna tid. Detta är dock en förhållandevis ung datering, så man måste ställa sig frågan vad detta lager egentligen representerar. Även om inga anläggningar kunde identifieras under torvlagret bör man ändå vara uppmärksam på att överlagrade anläggningar kan förekomma på platsen.

Område 3

Område 3 släpptes redan under utredningen eftersom inga lämningar av arkeologiskt intresse påträffades inom detta område. Ytan berördes därför inte heller av förundersökningen.

Område 4

Inom område 4 grävdes totalt 2 stycken schakt. Av dessa var schaktet 533 beläget längst mot norr medan schaktet 210 var beläget något längre åt sydväst (Fig. 5 och 11).

Schakt 533

I schakt 533 påträffades det ca 0,05 m tjocka kulturlagret 2000006, med måttligt inslag av kol och sot. Lagret täckte i princip hela schaktet och enstaka flintavslag påträffades vid upprensningen av kulturlagret (Fynd nr. 3). Inga arkeologiska anläggningar påträffades däremot i schaktet, men den tillvaratagna flintan kan antas vara samtida med den flinta som påträffades i schaktet 210, vilket var beläget ca 30 m åt sydväst

Schakt 210

I schakt 210 förekom det omfattande kulturlagret 2000003, vilket innehöll rikliga mängder kol, sot och nedbrutet organiskt material (Fig. 9). Från ytan av lagret 2000003 tillvaratogs ett blandat fyndmaterial bestående av flinta, ben och keramik (Fynd nr. 1, 2, 6 och 9). Centralt i schaktet togs även provrutan R584 upp i syfte att undersöka lagrets tjocklek och eventuell överlagring av djupare liggande anläggningar. Rutan, vars hela fyllning sållades, visade att lagret uppgick till en mäktighet av hela 0,4 m. Från fyllningen i provrutan R584 tillvaratogs ett blandat fyndmaterial bestående av ben, flinta och keramik (Fynd nr. 8). Provrutan R584 visade även att lagret 2000003 överlagrade ett antal djupare liggande anläggningar, bl. a. härden 2000018 samt ett antal förmodade stolphål (Fig. 10). Härden 2000018 hade en fyllning av kol, sot och skörbränd sten och var 0,4 m bred, 0,4 m lång och 0,17 m djup. Ett kolprov från härden har kunnat dateras till 2580-2280 f. Kr. (2 sigma), en datering till mellanneolitikum som visar att område 4 innehåller överlagrade anläggningar från yngre stenålder.

Lagret 2000003 var med sin mäktighet, samt genom det faktum att lagret överlagrade djupare liggande anläggningar, det enskilda lager som bedömdes ha bäst arkeologisk potential av alla påträffade kontexter vid förundersökningen. Den arkeologiska potentialen stärks även av det faktum att kulturlagret 2000003 innehöll visst bevarat benmaterial (Fynd nr. 6).

Den östra delen av schakt 210 grävdes som en smalare, utstickande del i syfte att avgränsa kulturlagret 2000003. I den centrala delen av schaktet grävdes även provrutan R529 i syfte att studera kulturlagret 2000003's fortsättning åt öster. Lagret visade sig här vara ca 0,3 m tjockt, men det tunnade sedan kraftigt ut åt öster. Ett flintavslag påträffades i rutan R529 (Fynd nr. 5). I den östligaste delen av schaktet ändrade lagret karaktär och gavs därför två nya kontextnummer, 2000002 och 2000004, men enstaka flint- och keramikbitar syntes på ytan (Fynd nr. 4 och 7).

Fig. 8 (överst t.h.). Torvlagret 2000007 i schakt 608 efter utgrävning. Lagret har genom ett kolprov kunnat dateras till 720-390 f. Kr. Foto av författaren från söder.

Fig. 9 (t.h). Det mäktiga kulturlagret 2000003 i schakt 210 visade sig innehålla rikligt med flinta, keramik och ben. Foto av författaren från öster.

Fig. 10 (t.v). Provrutan R584 visade att det tjocka kulturlagret 2000003 överlagrade djupare liggande anläggningar, så som härden 2000018. Denna härd har kunnat dateras till 2580- 2280 f. Kr. och visar att det inom område 4 förekommer överlagrade anläggningar från mellanneolitikum. Foto av författaren från väster.

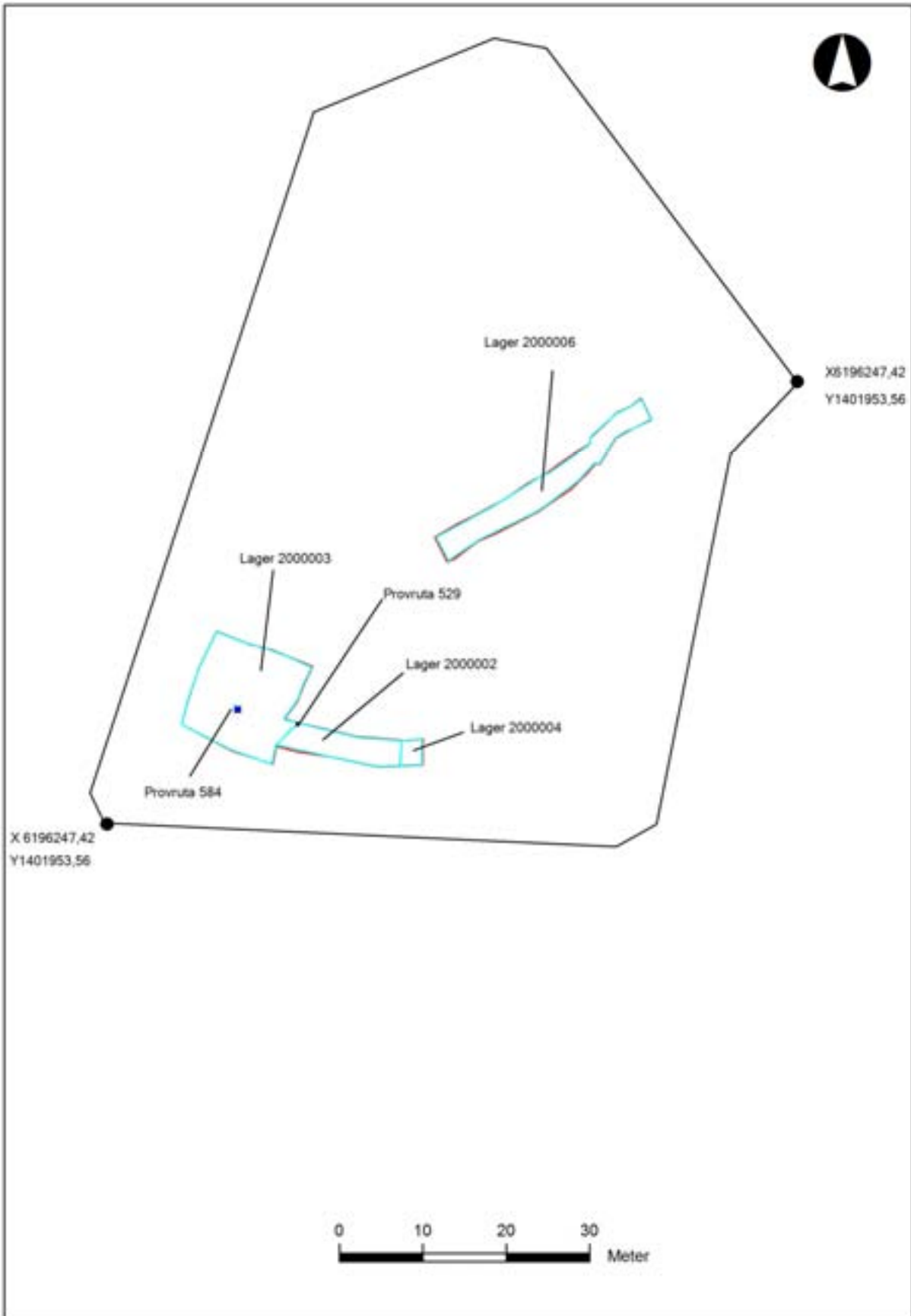

Fig. 11. Område 4 med påträffade lämningar, lager och provrutor.

Fig. 12. Flintpilspetsen med urnupen bas kan vara från senneolitikum eller tidig bronsålder och påträffades i lager 2000011 i schakt 1040 inom område 1. Foto av författaren.

Fynd

Totalt påträffades 25 fyndposter vid den arkeologiska förundersökningen inom fastigheten Yngsjö 219:351 (Bilaga 2). Somliga av dessa fyndposter innehåller mer än ett fynd. Exempelvis har flinta och keramik från samma kontext, för överskådlighetens skull, materialvis hållits samman under en och samma fyndpost. Fyndmaterialet domineras av olika flintaavslag och keramikfragment, vilka kan ges en samlad datering från neolitikum till äldre järnålder.

Enstaka fynd sticker ut ur fyndmaterialet. Detta gäller inte minst den fint bearbetade flintpilspetsen med urnupen bas (Fynd nr. 20, Fig. 12), som påträffades i lagret 2000011 inom område 1 och som kan ges en datering till senneolitikum och/eller tidig bronsålder. Av fynden och de påträffade kulturlagens karaktär att döma kan man dra slutsatsen att det inom område 1 längst i norr förekommer rikligt med förhistorisk keramik i lagret 2000011 i schakt 1040. I samma lager påträffades även den ovan nämnda flintpilspetsen med urnupen bas. Enstaka keramikskärvor från område 1 skulle kunna vara från äldre järnålder, så som de 3 bitar som påträffades i härden 2000015 (Fynd nr. 24).

De delar av silkärl (Fynd nr. 21 och 25) som påträffades dels vid sällningen av fyllningen i provruta R1088 i lager 2000011 och dels vid upprensningen av samma lager är av en typ som kan dateras till tiden efter det att jordbrukarna blev bofasta. En teori som har framförts är att den här typen av silkärl har använts för att filtrera ost och att de därför har införts sedan befolkningen blivit bofast och skaffat djur som gav mjölk. Silkärl av denna typ kan sannolikt dateras till yngre bronsålder. Bland fynden från provrutan R1088 bör även nämnas den keramikskärva som sannolikt kommer från ett bronsålderskärl, möjligen en kopp (Fynd nr. 21).

I område 2 förekom det också viss förhistorisk keramik tillsammans med andra fynd. Bland fynden från lagret 2000008 förekom exempelvis några skärvor keramik som kan vara från äldre järnålder (Fynd nr. 15). Bland fynden från lagret 2000009 finns även ett antal skärvor av en grövre förhistorisk keramik (Fynd nr. 14). Det är här viktigt att tänka på att det under utredningen både påträffades keramik från förromersk järnålder och ett neolitiskt flintavslag inom område 2 (Edring 2010, sid. 12). Denna blandade fyndbild tyder på en lång kontinuitet som boplats inom område 2. Område 2 kan alltså innehålla lämningar från såväl neolitikum som en eventuell järnåldersboplats.

Inom område 4 påträffades ett enstaka flintavslag (Fynd nr. 3) i lagret 2000006. Detta lagrets tunna karaktär gör att det mycket

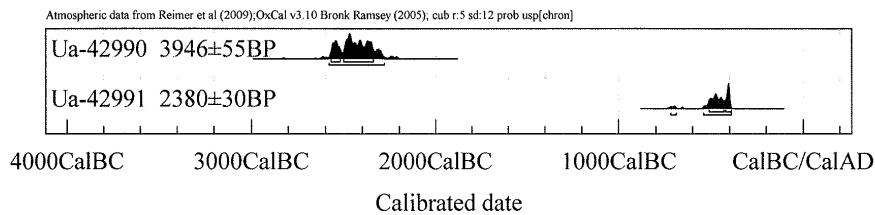

Fig. 13. Resultatet av de två ^{14}C -dateringarna från förundersökningen. Ett torvlager inom område 2 har daterats till sen bronsålder/förromersk järnålder och en härd från område 4 har daterats till mellanneolitikum.

väl kan utgöra utkanten av det betydligt tjockare lagret 2000003 i schakt 210. Inom lagret 2000003 påträffades åtskilliga flintaavslag och keramikbitar, vilka kan dateras till senneolitikum och/eller äldre bronsålder (Fynd nr. 1, 2 och 9). Denna datering passar bra ihop med slutsatserna från utredningen. Viktigt att tänka på är dock att kulturlagren inom område 4 uppgick till hela 0,4 m och att ett flertal djupt liggande anläggningar tycks vara överlagrade på denna plats. Dessa anläggningar kan innehålla såväl välbevarade fynd som välbevarat organiskt material.

Naturvetenskapliga analyser

^{14}C -analyser

Ett flertal kolprover insamlades från olika kontexter inom undersökningsområdet. Till sist sändes två prover iväg för ^{14}C -analys. Dessa prover utgjordes dels av vide med en låg egenålder från härd 2000018 i schakt 210 i område 4, dels från torvlagret 2000007 i schakt 608 i område 2. Analyserna visade att proverna med två sigma (95,4 % sannolikhet) kunde dateras till 2580-2280 f. Kr. (Ua-42990) respektive 720-390 f. Kr. (Ua-42991) (Fig. 13). Dessa två dateringar är samtida med det fyndmaterial som har insamlats vid förundersökningen och utredningen, något som förstärker bilden av att förhistoriska bosättningar från både neolitikum, bronsålder och förromersk järnålder förekommer inom undersökningsområdet. Särskilt intressant är att den äldre av de båda dateringarna trycker tillbaka åldern på bosättningen inom område 4 till mellanneolitikum, ett resultat som är något äldre än vad utredningen kunde påvisa. Mot bakgrund av dessa nya resultat är det därför att rekommendera att ett betydligt större antal ^{14}C -prover insamlas och dateras vid en eventuell slutundersökning. Dessa dateringar måste desutom sammankopplas med fyndmaterialet från varje enskilt delområde. Endast på detta sätt kan man uppnå en tydlig kronologi för de förhistoriska boplatserna i området.

Makrofossilanalyser

Ett flertal prover för makrofossilanalyser insamlades från olika kontexter inom undersökningsområdet. Av dessa prover analyserades till sist två stycken; ett växtmakrofossilprov från den överlagrade härden 2000018 i schakt 210 inom område 4 och ett prov av subfossila växtrester från torvlagret 2000007 i schakt 608 inom område 2. Provet från härden 2000018 visade sig inte innehålla något rent växtmakrofossil, men däremot en hel del kolbitar av vide och björk. Provet från lagret 2000007 visade sig enbart innehålla torv, men det gick inte att närmare artbestämma de växter som torven hade byggts upp av då dessa hade pressats samman och var i ett förhållandevis dåligt skick (Gustafsson 2011). Makrofossilanalyserna låg till grund för urvalet av de prover som sändes till ^{14}C -analys. Analyser av ett betydligt större antal makroprover från skilda kontexter inom undersökningsområdet är dock att rekommendera vid en eventuell slutundersökning.

Slutsatser och antikvarisk syntes

Den arkeologiska förundersökningen inom fastigheten Yngsjö 219:351 har visat att det inom det planerade exploateringsområdet förekommer fynd och anläggningar från perioden mellan neolitikum-förromersk järnålder. Detta gör att man kan förvänta sig att den kronologiska spännvidden av de påträffade lämningarna sträcker sig mellan ca 2500 f. Kr. till århundradena strax före Kristi födelse. Detta antagande stöds av såväl ett antal ^{14}C -dateringar som det rika fyndmaterial som kunde insamlas vid förundersökningen.

Förundersökningen kom totalt att beröra tre olika delområden, där område 1 var beläget längst i norr och område 4 i söder.

Inom område 1 påträffades ett rikt fyndmaterial bestående av flinta och keramik, vilket kan ges en datering till den samlade perioden senneolitikum-äldre järnålder. En vackert bearbetad flintpilspets med urnupen bas kan ges en datering till senneolitikum eller äldre bronsålder samtidigt som härden 200015 innehöll ett antal keramikskärvor som eventuellt kan dateras till äldre järnålder. Område 1 har även kunnat uppvisa några av de finaste keramikfynden från förundersökningen i form av en del av en kopp från bronsåldern samt delar av ett silkärl från yngre bronsålder. De centrala delarna av område 1 har även visat sig innehålla en rad överlagrade anläggningar.

Område 2 tycks ha en kronologisk spännvidd från neolitikum-förromersk järnålder. En ^{14}C -datering av ett torvlager inom område 2 har gett den främre gränsen för detta tidsspänn, men delar av den insamlade keramiken från område 2 är sannolikt samtida

med denna datering. Inom område 2 påträffades dock redan under utredningen fynd som kan ges en datering till såväl förromersk järnålder som den senare delen av stenåldern. Område 2 kan alltså ha ett liknande kronologiskt tidsspann som område 1.

Då det gäller område 3 så släpptes denna yta redan under utredningen. Inga schakt togs därför upp inom detta område under förundersökningen. Område 4 däremot visade sig innehålla den kanske bästa arkeologiska potentialen av samtliga delområden.

Kulturlagret 2000003 uppgick till en tjocklek av hela 0,4 m och innehöll ett blandat fyndmaterial från senneolitikum och bronsålder. Lagret visade sig dessutom överlagra äldre lämningar i form av härdar, gropar och stolphål. Ett ¹⁴C-prov från en överlagrad härd har kunnat dateras till mellaneneolitikum och inom område 4 tycks det därför förekomma överlagrade lämningar, vilka i sin låsta kontext under lagret 2000003 kan innehålla välbevarade fynd och organiskt material.

Framtida rekommendationer

En eventuell slutundersökning inom området måste planeras noggrant och den kunskap om platsen som har byggts upp under såväl utredningen som förundersökningen måste vägas in i bedömningen. Då det inom både område 1 och område 4 förekommer tjocka kulturlager, vilka överlagrar äldre anläggningar, kan det bli aktuellt att schakta vissa ytor två gånger. De omfattande lagren av flygsand skulle i så fall kunna tas bort vid en första schaktning medan kulturlagren, efter det att rutgrävning genomförts och fyndmaterial från lagren insamlats, tas bort vid en andra schaktning.

Man måste även föra en diskussion kring i vilken omfattning de bevarade kulturlagren skall undersökas, liksom hur eventuella överlagrade konstruktioner skall hanteras. Man bör också ställa sig frågan ifall man skall lägga mest resurser på att tillvarata det välbevarade fyndmaterial som förekommer på platsen, eller ifall man hellre skall lägga resurser på att försöka förstå boplatsytornas rumsliga organisation genom att studera överlagrade gropar, stolphål och eventuella huslämningar.

Då flygsanden inom området varierar en hel del i tjocklek kan den befintliga skogen på vissa platser ha rötter som går ned genom de förhistoriska lämningarna, medan det på andra platser går bra att lyfta bort hela stubbar med hjälp av en grävmaskin, utan att någon nämnvärd skada görs på de underliggande fornlämningarna. Detta förfarande skulle underlätta schaktningssarbetena en hel del och spara in åtskillig tid på handrensning kring stubbarna.

Slutligen skulle ett betydligt större antal ¹⁴C- och makroprover behöva insamlas från skilda kontexter inom undersökningsområdet. Endast genom en noggrann sammanläggning av fyndmaterial och naturvetenskapliga analyser kan tydliga kronologiska faser skapas och ny kunskap uppnås kring Yngsjös förhistoriska perioder.

Sammanfattningsvis kan man säga att tillräckliga resurser måste läggas på att undersöka områdena 1 och 4 vid en framtida slutundersökning. Samtidigt innehåller område 2 arkeologiska lämningar, men här är kulturlagren något tunnare. Område 2 har dock en stor potential i att det där tycks förekomma fynd från äldre järnålder. Samtidigt kunde utredningen visa att det inom den västra delen av område 2 tycks finnas indikationer på aktiviteter under den senare delen av stenåldern. Det är i så fall av stor vikt att undersöka hur dessa aktivitetsytor, liksom de överlagrade lämningarna inom område 1 och 4, hänger samman med fornlämningarna i det omgivande kulturlandskapet.

Boplatsen RAÄ 94:1 är exempelvis belägen endast ca 100 m väster om det nu aktuella exploateringsområdet och ca 300 m sydväst om exploateringsområdet ligger Yngsjö gamla bytomt (fornl. 114:1). I inlandet, omkring 5-10 km norr och väster om det nu aktuella undersökningsområdet, ligger ett flertal förhistoriska bosättningar och det har hittills varit okänt hur dessa har samspelat med mera kustnära boplatser. Under stenåldern och bronsåldern gick en större havsvik in över Kristianstadsslätten och landskapet såg därför väldigt annorlunda ut jämfört med idag. Det undersökningsområde som beskrivs i denna rapport kan rent av ha legat på en ö i kustbandet. Undersökningsområdet kan därför innehålla kustnära och säsongsbetonade boplatser med korta användningstider, så som exempelvis fiskeläger (Edring 2005 sid. 50 ff.). Det bör därför föras en diskussion kring hur den här typen av bosättningar skiljer sig från boplatserna längre inåt land liksom vilka ytor inom området som skall betraktas som mer intensivt använda och vilka ytor som använts mer extensivt.

Inom område 1 måste därför kulturlager och övriga anläggningar avgränsas bättre och en tydligare kronologi och funktionsbestämning upprättas över de arkeologiska lämningarna. Det behövs även en tydlig strategi för hur det rika fyndmaterialet i kulturlagren skall hanteras, samt en mer detaljerad studie kring vilket tidsmässigt tidsspänn som fynden egentligen täcker.

Inom område 2 måste också kulturlagren avgränsas bättre och bosättningsfaserna från i synnerhet neolitikum och förromersk järnålder förtydligas. Dessutom bör ett större fyndmaterial in-

samlas från detta område för att bättre underbygga den kronologiska indelningen och tydligare försöka framhäva funktionen hos de påträffade lämningarna.

Inom område 4 behöver en tydlig strategi upprättas för hur man skall undersöka och dokumentera dels de befintliga kulturlagren, dels de överlagrade anläggningarna. Dessutom måste man diskutera hur det rika fyndmaterialet skall behandlas samt studera vilket kronologiskt tidsspänn detta egentligen täcker. Dessutom måste man undersöka vilken funktion de överlagrade anläggningarna från mellanneolitikum fyllt samt undersöka om yngre anläggningar förekommer högre upp i kulturlagren.

Generella frågeställningar som berör samtliga delområden är:

-Går det att finna och rekonstruera överlagrade förhistoriska huslämningar under kulturlagren inom de olika delområdena?

-Vad kan i så fall dessa huslämningar, tillsammans med exempelvis överlagrade sopgropar, hägnader och diken, berätta om boplatsytornas rumsliga organisation under skilda perioder?

-Går det att identifiera aktivitetsytor inom delområdena som har använts till andra saker än som boplats?

-Har somliga ytor varit säsongsbetonade bosättningar med korta användningstider, exempelvis flintslagningsplatser eller fiskeplatser?

-Vad kan i så fall det bevarade osteologiska materialet berätta om kosthållningen hos de människor som en gång bodde på platsen?

Mot bakgrund av ovanstående diskussion har de ytor som skulle kunna bli aktuella för en slutundersökning uppskattats till ca 2000 m² inom område 1, till ca 3200 m² inom område 4 och till ca 2000 m² inom område 2. Detta skulle ge en total yta av ca 7200 m², fördelat på tre olika delområden. Ytorna är beräknade utifrån de avgränsningar som kunde iakttas i utrednings- och förundersökningsschakten (Fig. 14).

Fig. 14. Föreslagna delytor som bör gå till slutundersökning. Framtida arkeologiska insatser bör framför allt fokuseras på område 1 och område 4. Inom område 2 föreslås även att en mindre yta inom den västra delen av området går till slutundersökning.

Referenser

- Carlie, L. 1993. Arkeologisk undersökning 1992, Yngsjö 5:31, Åhus socken, Skåne. *Kristianstads läns museum rapport 1993:13*. Kristianstad.
- Edring, A. 2005. *Berget i backens skugga. Det sociala landskapet på Kristianstadsslätten under tidig- och mellanneolitikum*. University of Lund, Institute of Archeology, Report Series No. 94. Kristianstad.
2008. Två mesolitiska boplatser i nordöstra Skåne. *Fornvännen 1/2008*.
2010. Yngsjö 219:351. Arkeologisk utredning 2010. *Sydsvensk Arkeologi AB. Rapport 2010:51*. Kristianstad.
- Gustafsson, S. 2011. Arkeobotanisk rapport. Yngsjö, FU 2011. Kristianstad kommun, Skåne. Oden Kulturinformation. Vilhelmina.
- Malmberg, S. 1996. *Från Bjäre till Österlen. Skånska natur- och kulturmiljöer*. Värnamo.
- Wilhelmson, H. 2008. Mesolitikum i Yngsjö. Arkeologisk förundersökning. *Regionmuseet Kristianstad. Rapport 2008:43*. Kristianstad.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB dnr:	110005
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-16110-10
Datum för beslut:	2011-05-04
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Åhus
Fastighet:	Yngsjö 219:351
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 2E 9a
Koordinatsystem:	RT 90. 2,5 gon väst
X koordinat:	6196425
Y koordinat:	1402075
Höjdsystem:	RH 70
M ö.h.	3-5 m.ö.h
Fältarbetstid:	2011 09 19- 2011 09 30
Antal arbetsdagar:	14
Antal arkeologtimmar:	112
Antal maskintimmar:	48
Exploateringsyta:	Ca 26 000 m ²
Undersökt yta:	729 m ²
Platschef:	Christer Carlsson
Personal:	Christer Carlsson och Ingrid Gustin
Underkonsulter:	Degeberga Grus och Schakt
Uppdragsgivare:	Kristianstad kommun
Tidigare undersökningar:	Edring 2010
Fynd:	LUHM 32096, Lunds Universitets Historiska Museum
Dokumentationsmaterial:	Foton och ritningar förvaras på Regionmuseet Kristianstad
Kostnader:	213 300 SEK

Bilaga 1. Anläggningslista

Anl. nr	Typ	Fyllning	Längd	Bredd	Djup	Fynd
2000010	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,02 m	Flinta
2000011	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,2 m	Flinta, keramik
2000013	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,01- 0,02 m	Flinta, keramik
2000009	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,1 m	Flinta, keramik
2000008	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,1 m	Flinta, keramik
2000007	Lager	Torv	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,1- 0,2 m	
2000006	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,05 m	Flinta, keramik
2000002	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,05 m	Flinta, keramik
2000003	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,3-0,4 m	Flinta, keramik, ben
2000004	Lager	Nedbrutet organiskt material, kol och enstaka skörbränd sten	Gick utanför schaktet	Gick utanför schaktet	0,01- 0,02 m	Flinta, keramik
2000015	Härd	Kol, sot och skörbränd sten	1 m	1 m	0,27 m	Keramik
2000014	Härd	Kol, sot och skörbränd sten	1 m	1 m	0,2 m	
2000018	Härd	Kol, sot och skörbränd sten	0,4 m	0,4 m	0,17 m	

Bilaga 2. Fyndlista

<u>Fynd nr.</u>	<u>Material</u>	<u>Sakord</u>	<u>Antal</u>	<u>Relation</u>
1	Flinta	Avslag	10	Kulturlager 2000003
2	Flinta	Avslag	2	Kulturlager 2000003
3	Flinta	Avslag	1	Kulturlager 2000006
4	Flinta	Avslag	1	Kulturlager 2000004
5	Flinta	Avslag	1	Provruta 529
6	Ben	Djurben	1	Kulturlager 2000003
7	Keramik	Buk	1	Kulturlager 2000004
8	Flinta, keramik och ben	Buk- och mynningsdelar, flinta, ben	50	Provruta 584
9	Keramik	Bukdelar	49	Kulturlager 2000003
10	Flinta	Flintavslag, varav en möjlig lövkniv	4	Kulturlager 2000009
11	Flinta	Eldslagningsflinta	1	Kulturlager 2000008
12	Flinta	Avslag	6	Kulturlager 2000008
13	Flinta	Avslag	1	Kulturlager 2000008
14	Keramik	Bukdelar	5	Kulturlager 2000009
15	Keramik	Buk- och mynningsdelar	14	Kulturlager 2000008
16	Flinta	Avslag	21	Kulturlager 2000011
17	Flinta	Del av yxa?	1	Kulturlager 2000011
18	Flinta	Avslag	6	Kulturlager 2000010
19	Flinta	Avslag	21	Kulturlager 2000013
20	Flinta	Pilspets med urnupen bas	1	Kulturlager 2000011
21	Flinta, keramik	Buk- och mynningsdelar, flinta	63	Provruta 1088
22	Keramik	Buk	1	Kulturlager 2000013
23	Keramik	Buk- och mynningsdel	2	Kulturlager 2000010
24	Keramik	Bukdelar	3	Kulturlager 2000015
25	Keramik	Buk- och mynningsdelar	16	Kulturlager 2000011

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2011

1. Södervidinge kyrkogård - Södervidinge sn, FU 2010, Bertil Helgesson
2. Nytt golv i Östraby kyrka, Östrabys sn, FU 2011, Jan Kockum
3. Ny belysning, Gamla staden 8:1 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2010, Jan Kockum
4. Balsby 23:1 & 29:2, Nosaby sn, FU 2010, Anders Edring
5. Fjärrvärme i Östra Tommarp - Östra Tommarp sn, FU 2010, Lars Jönsson
6. Fjärrvärme genom Härlövs by, Kristianstad, FU 2010, Jan Kockum
7. Svedala kyrka, Svedala sn, FU 2010, Lars Jönsson
8. Näsbyholm sätesgård, Gärdslövs sn, FU 2010, Lars Salminen
9. Ny gatubrunn i Valdemars väg i Vä, Vä sn, FU 2011, Jan Kockum
10. Fjärestads kyrka, Fjärestad sn, FU 2011, Tony Björk
11. Gustav Adolfs Torg, Malmö. FU 2010, Joakim Frejd
12. Järnvägen 1:1, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
13. Kv Minerva 24 i Helsingborg, Helsingborg, FU 2011, Jan Kockum
14. Cementen 13, Malmö, AU 2011, Per Sarnäs
15. Bältinge bytomt, Skarhult 13:36, FU 2010, Lars Salminen
16. Falsterbo 9:97 – ett stenkast ifrån borgen, FU 2010, Lars Salminen
17. Kvarnby utbyggnadsområde, Malmö, FU 2010, Per Sarnäs
18. Stora Uppåkra 2:76 m.fl., FU 2011, Joakim Frejd
19. Färlöv 19:3, Färlövs socken, Kristianstads kommun, AU 2011, Joakim Frejd
20. VA inom Bollerups säteri, Bollerups socken, Tomelilla kommun, FU 2011, Lars Jönsson
21. Södervidinge 28:1 – Kyrkogården, Södervidinge sn, Kävlinge kommun, FU 2011, Lars Salminen
22. Räbelöv 26:5, Fjälkestads sn, FU 2011, Jan Kockum
23. Citadellstaden 2:1, Landskrona, FU 2011, Lars Jönsson
24. Innerstaden 1:14 och 1:152, Malmö, FU 2011, Joakim Frejd
25. Hammarlövs bytomt, Hammarlövs sn, FU 2010, Per Sarnäs
26. Kristian IV 10 i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
27. Skurups bytomt, Skurups kommun, FU 2001, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
28. Norra Vallvägen i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
29. Östra Storgatan i Kristianstad, Kristianstad, FU 2011, Jan Kockum
30. VA-ledningar inom Östra Asmundtorps bytomt, Trollenäs sn, Eslövs kn, FU 2002–2003, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
31. Residenset 1, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2010–2011, Per Sarnäs
32. Sutaren Mindre 6, fornlämning 17, Vellinge sn, Vellinge kn, FU 2011, Per Sarnäs
33. Limhamn 151:461, Hyllie sn, AU 2011, Jan Kockum
34. Åhus 30:1 m fl, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
35. Rinkaby S:3 m fl, Rinkaby sn, FU 2011, Jan Kockum
36. Hjulhamngatan, fornlämning 20, Malmö. FU 2011, Joakim Frejd
37. Vadensjö bytomt, RAÄ 27, Vadensjö sn, Landskrona kn. FU 2003, Lars Salminen, Ingrid Gustin & Joakim Frejd
38. Fjärestads kyrkogård, Fjärestads sn, FU 2011, Jan Kockum
39. Kv Kabbalöken 26 i Åhus, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
40. Kv Slussen 1 i Malmö, Malmö, FU 2011, Jan Kockum
41. Husie 172:123, Husie sn, FU 2011, Kristian Brink
42. Övra Glumslöv 11:8 och 11:12, Glumslövs sn, FU 2001, Christer Carlsson
43. Tillgänglighetsanpassning av ingången till Bårslövs kyrka, Bårslövs sn, FU 2011, Christer Carlsson
44. Veberöds kyrka, Veberöds sn, FU 2010–11, Jan Kockum & Joakim Frejd
45. Sjögatan och Månsgatan i Åhus, Åhus sn, FU 2011, Jan Kockum
46. Arilds kapell, Brunnby sn, FU 2007-2008, Lars Salminen & Ingrid Gustin
47. Hallaröds kyrka, Hallaröd sn, FU 2011, Ingrid Gustin
48. Norra Vrams kyrka, Norra Vrams sn, FU 2004, Lars Salminen & Ingrid Gustin
49. Vintrie 24:42, Bunkeflo sn, Malmö kn, FU 2010, Per Sarnäs
50. Dränering av Hammarlunda kyrka, Hammarlunda sn, FU 2011, Thomas Linderöth
51. St Petri kyrka, Malmö, FU 2011, Ingrid Gustin
52. Markarbeten vid Vä kyrka, Vä socken, FU 2011, Christer Carlsson

53. Lövestad 57:1, fornlämning 92, Lövestads sn, Sjöbo kn, FU 2011, Per Sarnäs
54. Trådbussar i Landskrona stad, Landskrona stad, FU 2003, Jan Kockum & Lars Salminen
55. Citadellstaden 2:1, Landskrona. FU 2010-2011, Lars Salminen & Jan Kockum
56. Förhistorisk boplatz vid Öllsjö 59:2, Skepparslövs socken, FU 2011, Christer Carlsson
57. Sankt Gertrud 4, fornlämning 20, Malmö stad, FU 2011, Ingrid Gustin
58. Stora Hammar,
59. Innerstaden 1:14 – Lilla Torg och Gustav Adolfs Torg, fornlämning nr 20 i Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Joakim Frejd
60. Kristianstad 4:4 och 4:11 vid Östra Centrum, Kristianstad stad, FU 2011, Christer Carlsson
61. Innerstaden 1:14, Skomakaregatan, fornlämning nr 20, i Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
62. Hamnen 21:147 och Innerstaden 1:14, fornlämning Malmö 20, Malmö stad, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
63. St Nicolai kyrka, fornlämning 19 i Trelleborgs stad, Trelleborgs kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
64. Barsebäck 77:1 m fl, fornlämning nr 35 i Barsebäcks socken, Kävlinge kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
65. Markarbeten vid Norra Åsums kyrka, Kristianstad socken, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson
66. Markarbeten i Västra Varvsgatan i Åhus, Åhus stad, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson
67. Markarbeten inom fastigheten Lyckan 27, Åhus stad, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson
68. Hököpinge bytomt, fornlämning 28:1, Hököpinge socken, Vellinge kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
69. Öllsjö 7:1, Skepparslöv sn, Skåne. UN 2010, Anders Edring
70. Käglinge 5:215, fornlämning nr 48 i Glostorps socken, Malmö kommun, FU 2011, Ingrid Gustin
71. Yngsjö 219:351, Åhus socken, Kristianstad kommun, FU 2011, Christer Carlsson

